

ממשיח ומגיד ממעשריטש

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

השפעת מוחין לעולם

היש אל האיין.

ב) עיקר עבודת המצווה היא המשכת החיות לעולם, מה שאין כן המלאכים שהם בעולמות רוחניים ואין בעבודתם המשכה לעולם הגשמי, ונמצא שעיקר העבודה אף במצוות מעשיות היא לעבדו יתברך מתוך חיות דקדושה.

ג) יש מעלה מיוחדת אל עבודת המצוות שהיא בבחינת 'אתכפיא' היינו שיש בה התגברות על יצרו ותאוותו הרעה ומתגבר עליה מכח יראת ה', וזו היא מעלת הבינונים על פני הצדיקים שכבר אינם כופים יצרן כי כל חשקם ותאוותם הוא לעשות נחת רוח ליוצרם, וכמו שאמרו חז"ל אל יאמר האדם אי אפשי בבשר חזיר, אלא אפשי אבל מה אעשה שאבי שבשמים אסר עליי.

עוד ביאר רבינו במאמר זה את האופן שהשעשועים ממשיכים חיות ותענוג בכל העולמות, אע"פ שחכמתו של האדם, שמשכיל להכיר את ה' ולחדש תוספת גילוי אלקות בעולם היא לכאורה רק לפי הדרגה שמשגי, אמנם באמת השעשועים הולכים בכל העולמות.

וענין זה מתבאר בדברי רבינו במקום אחר שהוא כמשל האב שכשיש לו שעשועים ממעשי בנו הוא מספר את הדברים לאביו, ובזה נעשה השעשועים לדרגה עליונה יותר, מפני שאביו של האב הזה מתענג בכך שכן בנו הנמשך מכוחו החכים בחכמתו ומכוחו יצאה ונמשכה חכמה חדשה לעולם, וכן הוא בעולמות העליונים שאע"פ שהאדם עושה שעשועים רק לעולמות האלוקיים שלמעלה ממנו היינו קודשא בריך היא ושכינתיה, אך מכיון שהשפע נולד מעולמות גבוהים יותר שנקראים אבא ואמא, הולך השעשועים גם לאבא ואמא, וכן לעולמות גבוהים יותר.

וענין זה ידוע בתורת הקבלה שכשאדם מעלה מין נוקבין, כלומר שעשועים לקוב"ה ושכינתיה הנקראים בלשון הקבלה זעיר אנפין ונוקבא, מעלים זעיר אנפין ונוקבא מין נוקבין לאבא ואמא, ואבא ואמא לאריך אנפין וכן בכל העולמות.

ובבית מדרשו של רבינו אמרו בזה משל לחבל הנמשך מלמעלה ואדם מונענע אותו מלמטה, שאע"פ שהנענועים שמנענע האדם למטה הם רק כפי כוחו שיכול לנענע, אמנם העולם שלשם מגיע נענוע החבל מוסיף ומנענע למעלה יותר וכן בכל העולמות. ומשל זה מוזכר גם בדברי רבינו כביאור על הפסוק 'עקב חבל נחלתו', שעל ידי מעשי המצוות שעושים בני ישראל במחשבה ובדחילו ורחימו, מתנענעים כל העולמות העליונים, כמשל שמשלו 'בעלי קבלה הקדמונים' לאדם האוחז בחבל למטה ומנענע למעלה.

במאמר זה מובא אחד המשלים הידועים ביותר של המגיד, והמובאים רבות בספרי תלמידיו הקדושים, משל ציפור המדברת.

והנמשל המובן על ידי המשל, שתכלית כל בריאת העולמות הוא מכוח השעשועים אשר ראה הקדוש ברוך הוא שעתידיים הצדיקים לעשות נחת רוח ותענוג לפניו, והשעשועים הוא מהחידוש שבעבודת בשר ודם, שמצד גופו החומרי יש לו שייכות לעניינים התחתונים ביותר, ועם כל זה מתגברת נשמתו על גופו והוא בוחר בחכמה שהיא בחירתה של הנשמה, והתענוג הזה עצמו, הוא ממש שורש בריאת העולמות.

והגם שמוכן שגם שעשועים אלו הם בגלל שכך עלה ברצונו יתברך בלי שום טעם מושג ומובן כלל, עם כל זה, כך עלה ברצונו יתברך, שעל ידי הצדיקים ההופכים את היש' ל'איך' יהיה לו תענוג, ואין הדבר מוכרח אלא שרצה שכך תהיה הנהגת העולמות, ומכח מציאות זאת תהיה הנהגת כל העולמות בידי הצדיקים, שהם ההופכים מידת דין למידת רחמים, והם ממשיכים את ההשפעה לכל העולמות כצינור, וממילא יהיה הכל תלוי ברצונם.

וזהו הטעם שהמשכת השפע מלמעלה מתעורר דווקא על ידי ישראל, בכל עת שהם מבטלים את ישותם, מתגברים על יצרם והופכים את היש' ל'איך', וזו היא עבודת התשובה - להשיב את כוחות הנפש לשרשם אל ה'איך', ובפרט בעת עבודת קריאת שמע כשמקבלים על עצמם מסירות נפש למען כבוד שמו יתברך ואז הופכים את 'יש' לאיך'.

ושלימות התגלות התענוג הזה שנקרא שעשועים, תצא אל הפועל לעתיד לבוא, כשתושלם הפיכת היש' ל'איך', ויתגלה בעולם בחוש שכל העולם בטל אל אורו יתברך המחיה אותו, על ידי ישראל שמגלים את מלכותו יתברך בכל פרט ופרט וממשיכים את אורו לעולם בכל ששת אלפים שני הביטורים, ומכאן זה תושלם עבודת השעשועים ביום שכולו שבת.

והנה מיסוד זה של ציפור המדברת נלמדים גם כן יסודות בעבודת השם הלכה למעשה המובאים בדברי רבינו בכמה מקומות:

א) עדיפותה של התפילה גם אם היא במיעוט הכמות הנאמרת באהבה ויראה, גם אם היא במיעוט הכמות, עדיפה מתפילה במריבוי תיבות שאינם באהבה ויראה, כי האהבה והיראה בתפילה שעמם עולים כל חלקי הנפש של האבות ויראות זרות ונכללות עימם בעלייתם אל הקדוש ברוך הוא, הם הגורמים השעשועים והתענוג, מה שאין כן עבודה שהיא בלי העלאת היש' אין בה שעשועים, כי בזאת יתירה עבודת האדם על עבודת המלאכים, שיש בה ביטול

מגיד מראשית

תורתו של המגיד ויע"א לפרשת השטע

[בהפטרָה] 'עם זו יצַרְתִּי לִי תַהֲלֵתִי יִסְפְּרוּ' (ישעיה מג כא), פְּרוֹשׁ לְמַה מָסַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם בְּגוֹף הַחַמְרִי, וְלֹא בָרָא אֶת הָאָדָם כְּאֶחָד הַמַּלְאָכִים. בְּשִׁבִיל הַשְּׁעִשׂוּעִים שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁתְּעֵשׂ בְּנִשְׁמָתוֹ שֶׁל צְדִיקִים. וְמַהוּ הַשְּׁעִשׂוּעִים, עַל דְּרָף מְשַׁל מְלַךְ בְּשׂוֹר דָּם יֵשׁ לוֹ צְפוּרָה אַחַת שֶׁמְדַבֶּרֶת, וּבְשָׁעָה שֶׁמְדַבֶּרֶת הַמְּלַךְ מְשַׁתְּעֵשׂ עִמָּה מֵהַחִידוּשׁ שֶׁהַצִּיפּוֹר שְׂאִינָה בֵּרַת דַּעַת מְדַבֶּרֶת דְּבָרִים שֶׁל דַּעַת, וְשׂוּמֵעַ וּמְצַמֵּצֵם שְׁכָלוֹ הַרְמָה לְשִׁמְעָה.

וְהַנְּמִשָּׁל לְעֵינֵי הָאָדָם כאשר עובד את הבורא יתברך, ויש לו לקב"ה שְׂמִחָה גְדוֹלָה וְתֵעָנוּג יוֹתֵר מֵעֲבוּדָתוֹ שֶׁמִּתְחַכֵּם לַהֲכִיר אֶת בּוֹרְאוֹ בְּתוֹךְ הַגּוֹף הַגִּשְׁמִי, מְכַל הַשְּׁכָלִיּוֹת שֶׁמְדַבְּרִים כָּל הַשְּׂרִיִם הַיּוֹשְׁבִים רֵאשׁוֹנָה בְּמַלְכוּתוֹ, מְפַנֵּי שְׁזָה הוּא חֲדוּשׁ גְּדוֹל, שֶׁהוּא עוֹבֵד אֶת הַקַּב"ה בְּגוֹף הַחֹמְרִי וּמְצַמֵּצֵם עֲצָמוֹ לְשִׁמְעַת אוֹתוֹ לְשִׁמּוֹעַ אֶת דְּבָרֵי חֲכַמְתּוֹ, הֵינּוּ תְּפִילָתוֹ וְתוֹרָתוֹ, בְּשִׁבִיל אֲהַבְתּוֹ הָאֱהָבָה שְׂאוּהָב אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר יֵשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁשְׁעוּעִים גְּדוֹלִים.

וְזֶהוּ פְּרוֹשׁ 'עם זו יצַרְתִּי לִי, פְּרוֹשׁ יצַרְתִּי מְלִשׁוֹן צְרוּר וְחַתוּם, שהנשמה צרורה וקשורה בְּחַמְרֵי בְּגוֹף שֶׁמִּגְבִּיל אוֹתָהּ שֶׁתוֹכֵל לְהַתְּפַשֵּׁט רַק לְפִי כוּחוֹתֶיהָ וּמַעֲשֵׂיהָ שֶׁל הַנֶּפֶשׁ, וְהַטַּעַם שֶׁעָשָׂה כֵּן הַקַּב"ה הוּא, לִי, כְּדִי לַעֲשׂוֹת לִי שְׁעִשׂוּעַ [ויש שכתבו בשם רבינו הפירוש בתיבת ל': שמתקרבים אלי אע"פ שהם צרורים בגוף].

וְכָל הַמַּלְאָכִים רוֹאִים חֲדוּשׁ גְּדוֹל כְּזֶה שהאדם שהוא בגוף הגשמי מכיר אלקותו יתברך, וְאוֹמְרִים 'ה' אֲדֹנָינוּ מֶה אֲדִיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ' (תהלים ח י) בתוך הארציות, שזהו עוצם גודל החידוש,

וְיָמֵי פְעֻמָּךְ יִשְׂרָאֵל גֵּי אֶחָד בְּאַרְץ וְגו' (שמואל ב' ז כג). וְזֶהוּ 'תְּהִלָּתִי יִסְפְּרוּ', לְשׁוֹן סִפְרוֹ וְיֵהְיוּ, שְׂהַדְּבָרִים מְאִירִים לְמִרְחוֹק, אֶחָד מְסַפֵּר לְחֵבְרוֹ וְחֵבְרוֹ לְחֵבְרוֹ כֹּל עוֹלָם מִקְבֵּל שִׁפְעוֹ וְתַעֲנוּגוֹ מֵעֲבוֹדַת הָאָדָם הַזֶּה שְׁמוּלִיד אֹר מִחוּדָשׁ בְּתוֹךְ הַחוּשׁ, וְהָאָדָם הַזֶּה שִׁמְגֵלָה אֶת הָאֹר שֶׁל יְדִיעַת ה' בְּתוֹךְ הַחוּשׁ שֶׁל הַגּוֹף הַחוּמְרִי, פּוֹעֵל בִּירוֹר כִּזֶּה בְּעוֹלָמוֹת 'זַעִיר אֲנִפִּי' שִׁמְתוֹכּוֹ נִמְשַׁכּוֹת אֵלָיו הַמִּידוֹת וּבְעוֹלָם 'מַלְכוּת' שֶׁהִיא הַשְׂכִּינָה שִׁמְתוֹכּוֹ נִמְשַׁכּוֹת לּוֹ כֹּחַ הַמַּעֲשֵׂה, וְעוֹלָמוֹת אֵלּוֹ הַנִּזְכָּרִים מְעוֹרְרִים פְּעוּלָה כִּזְאֵת שֶׁל בִּירוֹר בְּאוֹפֵן רוּחָנִי וּמְבוֹרֵר יוֹתֵר בְּעוֹלָמוֹת שֶׁלֹּמְעֵלָה מִמֶּנּוּ הַמִּשְׁפִּיעַ לּוֹ 'מוֹחִין' וְהַנִּקְרָאִים 'אָבָא וְאִמָּא', וְהָעוֹלָם הַזֶּה מִתְעוֹרֵר מִכַּח גִּילּוֹי הָאֹר אֲשֶׁר בְּעֲבוּדָתוֹ שֶׁל הָאָדָם הַזֶּה לְפַעוּלָה גַם כֵּן

כֵּן וְלַעוֹרֵר הָאָרֶה כַּעֲיֵן זֶה (לְשׁוֹן סִפְרוֹ הוּא הָאָרֶה כְּדִלְעִיל) גַּם בְּעוֹלָם שֶׁלֹּמְעֵלָה מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא הַמִּשְׁפִּיעַ אֵלָיו, וְכֵן בְּכֹל הָעוֹלָמוֹת.

וְעֵינֵי אֹר הָאִמֵּת (ס.ב): לְהַבִּין סוּד הַמְּקִיפִין עַל פִּי מִשְׁל, הֵנָּה מִי שֶׁהוּא חָכֵם בְּתוֹרָה וְהַמְּצִיא חִידוּשׁ אִיזָה דְבַר הַמְּצִיא נִפְלָאָה בְּלִימוּדוֹ, יֵשׁ לוֹ מִזֶּה תַעֲנוּג גְּדוֹל בְּלִב, וּמִזֶּה הַתַּעֲנוּג יֵשׁ לוֹ מִזֶּה שְׂמִיחָה גְּדוֹלָה, וְהַשְׂמִיחָה זֶה הִיא מְקִיפּוֹ מִבְּחוּץ וְהִיא נִקְרָא מְקִיפֵי לוֹ, וְהָרִאִיָּה כִּמוֹ שֶׁאִיתָא בְּגִמְרָא (חוּלִין ז'): צִהְבוּ פְּנֵי שֶׁל רַבִּי, שֶׁהַשְׂמִיחָה הִיתָה מְקִיפּוֹ מִבְּחוּץ, וּמְקִיפֵי זֶה וְשְׂמִיחָה זֶה הוֹלֵךְ עַד סוֹף כֹּל הַמְּדַרְיָגוֹת, דֵּהִינּוּ הַחֲכָם הַזֶּה שֶׁהַמְּצִיא הַמְּצִיאָה זֶה אֹמֵר אֹתָהּ לְאָדָם אַחֵר, וְגוֹרֵם גַּם כֵּן שְׂמִיחָה לְאָדָם זֶה, וְאָדָם זֶה אֹמֵר גַּם כֵּן לְאָדָם אַחֵר וְגוֹרֵם גַּם כֵּן שְׂמִיחָה וְהוֹלֵךְ זֶה כֵּן עַד סוֹף הָעוֹלָם, נִמְצָא שְׂמִיכֵי זֶה הוֹלֵךְ מִשְׁרֵשׁוֹ עַד סוֹף כֹּל הַמְּדַרְיָגוֹת, רוּצָה לֹמֵר שְׁשׁוֹרֵשׁ הַשְׂמִיחָה גוֹרֵם הַשְׂמִיחָה עַד סוֹף הַמְּדַרְיָגוֹת, וְיֵשׁ גַּם כֵּן לְהִיפֵךְ שֶׁהַשְׂמִיחָה בָּאָה מִסוֹף כֹּל הַמְּדַרְיָגוֹת וְהוֹלֵךְ עַד הַשׁוֹרֵשׁ עַד רוּם הַמַּעֲלוֹת, לְמִשְׁל מִי שִׁישׁ לוֹ בֶּן קֶטַן וְדַבֵּר דְבַר חֲכָמָה וְיֵשׁ לוֹ שְׂמִיחָה מִזֶּה וְגוֹרֵם גַּם לְהָאֵב שְׂמִיחָה, אִף שֶׁאֲבִיּוֹ הִיָּה יוֹדֵעַ דְבַר חֲכָמָה זֶה מְקוּדָם, אִף עַל פִּי כֵּן גוֹרֵם לוֹ הֵבֵן שְׂמִיחָה, וְאַחֵר כֵּן כְּשֶׁמִּסְפָּר הָאֵב דְבַר חֲכָמָה זֶה שֶׁל בְּנוֹ לְאָדָם גְּדוֹל אַחֵר שִׁיתֵּר גְּדוֹל וְחָכֵם מִמֶּנּוּ, גוֹרֵם גַּם כֵּן שְׂמִיחָה לוֹ, אִף שֶׁהִיָּה יוֹדֵעַ זֶה מְקוּדָם, אִף שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה אֵין לְהַמְשִׁיךְ זֶה עַל נֶכֶן, אִךְ בְּעוֹלָם הָעֵלְיוֹן מוֹבֵן זֶה, שֶׁמְדַרְיָגָה תַּחְתּוֹנָה גוֹרֵם שְׂמִיחָה עַד רוּם הַמַּעֲלוֹת, בְּסוּד (זוֹהַר וִיקְרָא יג.) חֲזִי בְּמֵאֵי בְּרָא אֲתִינָא לְגַבְיָ, וְהַכֹּל בְּסוּד מְקִיפִין, וְגַם בְּזֶה מוֹבֵן הַמִּתְקוֹת הַגְּבוּרוֹת בְּחַסְדִּים, לְמִשְׁל הָאֵב רוּאָה אֶת בְּנוֹ עוֹשֵׂה הַפְּכוֹת דֵּהִינּוּ גְבוּרוֹת, אִף עַל פִּי כֵּן יֵשׁ לְאִבּוֹ מִזֶּה תַעֲנוּג וְשְׂמִיחָה גְּדוֹלָה שֶׁנִּמְתְּקוֹ הַגְּבוּרוֹת, וְאִכְתוּב הַלְשׁוֹן שֶׁשְׂמַעְתִּי אִף שֶׁאִינוּ מוֹבֵן לִי, זֶה סוּד שֶׁנִּקְרָא מְדוּת מַלְכוּת חוֹתָם, לְפִי שֶׁהוּא תַּכְלִית שֶׁל כֹּל הַשְׂמִיחָה כְּשִׁישׁ לֵה שְׂמִיחָה,

נִמְצָא הַשְׂמִיחָה זֶה הוֹלֵךְ מִמְדַרְיָגָה לְמְדַרְיָגָה עַד מְדַרְיָגָה עֲלִיּוֹנָה, אִף שֶׁהַמְּדַרְיָגָה הִיָּה לֵה שְׂמִיחָה מְקוּדָם כְּנֹזְכֵר לְעִיל, נִמְצָא שֶׁלֹּא נִשְׁלַמָּה הַשְׂמִיחָה שֶׁל מְדַרְיָגָה עֲלִיּוֹנָה שֶׁל הַשְּׁבַע מְדוּת, עַד שְׁבַע לְמְדַרְיָגָה זֶה גַם כֵּן הַשְׂמִיחָה שֶׁל מְדַרְיָגָה שְׁלִישִׁית, וְלְמְדַרְיָגָה [הַחוֹתְמַת] הַכֹּל מִלְמַעְלָה לְמִטָּה נִשְׁלַמָּה הַשְׂמִיחָה שֶׁלֹּא קוּדָם לְעִלְיוֹנָה, וְלְמְדַרְיָגָה עוֹד קוּדָם, וְדו"ק, וְלִכֵּן נִקְרָא מְדַרְיָגָה תַּחְתּוֹנָה חוֹתָם, שֶׁהִיא תַּכְלִית שֶׁל כֹּל הַשְׂמִיחָה וְהוּא חוֹתְמַת כֹּל הַשְׂמִיחָה וְהֵבֵן, וְלְפַעְמֵים נִקְרָא חֲמוּת, לְפִי שֶׁשְׂמִיחָה גוֹרֵם אֲהָבָה לְאִשְׁתּוֹ, בְּמָה שֶׁאִמְרָה חֲזִי בְּמֵאֵי בְּרָא וְכו', וּבִשְׁבִיל הַשְׂמִיחָה הַזֹּאת גוֹרֵם אֲהָבָה לְאִשְׁתּוֹ, נִמְצָא נִקְרָא אֲצֵלָה הַשֵּׁם, וְכַתְּבִיתִי זֹאת אִף שֶׁאֵין מוֹבֵן לִי, וְשִׁמְעֵתִי גַם פִּירוּשׁ עַל צִירוּף אוֹתִיוֹת חֲמוּת, וְנִלְאֵתִי מִלְכַּתְבוֹ כִּי אֵין

מוֹבֵן כֹּלָל. ע"כ.
וְלִכְּפִי יִשְׂרָאֵל מְאִירִים בְּכֹל הָעוֹלָמוֹת יִשְׂרָאֵל מְבִיאִים אֶת הָאֹר וְהַחִיּוֹת לְכֹל הָעוֹלָמוֹת, מְכִיּוֹן שְׂעוּשִׁין שְׂעוּשׁוּעִים גְּדוֹלִים וְעוּשִׁין רְצוֹן וְשְׂמִיחָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ לְהַפִּיס פְּעֻסוֹ לְכֵן גְּדוֹל כֹּחַ יִשְׂרָאֵל מִכַּח הַמְּלָאכִים, שֶׁהַמְּלָאכִים אֵינָם יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת שִׁינוּי בְּהַנְּגַת הַמִּידוֹת שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַהֵיג אֶת הָעוֹלָמוֹת, אֲלָא יְכוּלִים לְשַׁבַּח אֶת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רַק בְּזִמְן הַמִּיּוּחָד לָהֶם, וְאֵילוֹ יִשְׂרָאֵל, כִּיּוֹן שֶׁעַל יְדֵי עְבוּדָתָם מִתְעוֹרֵר וּמִתְחַדָּשׁ לְמַעְלָה תַעֲנוּג חֲדָשׁ, עַל יְדֵי בִיטוּל הַיֵּשׁ שֶׁלָּהֶם שֶׁמְבַטְלִים אוֹתוֹ לְאִין, עַל כֵּן יְכוּלִים לְשַׁבַּח אֶפְיֻלוֹ בְּשַׁעֲהַ הַנְּהַגְתָּ מִיַּד הַדִּין (בְּחִינַת כַּעֵס) שׁוֹרֵרֵת בְּעוֹלָם, כִּי מְכוּחָם מִתְעוֹרֵרֵת הַנְּהַגְתָּ הַרְחָמִים.

המאור הגדול לתורת החסידות

מאור ושמש המכוואר

ביאור טרח | ציונים והשוואות אלפי מראי מקומות

פיוסוק וניקוד | הקדמות מופלאות פרקי תולדות ומכווא

כוותרות משנה | מפתחות עיכווד מרהיב עין

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

